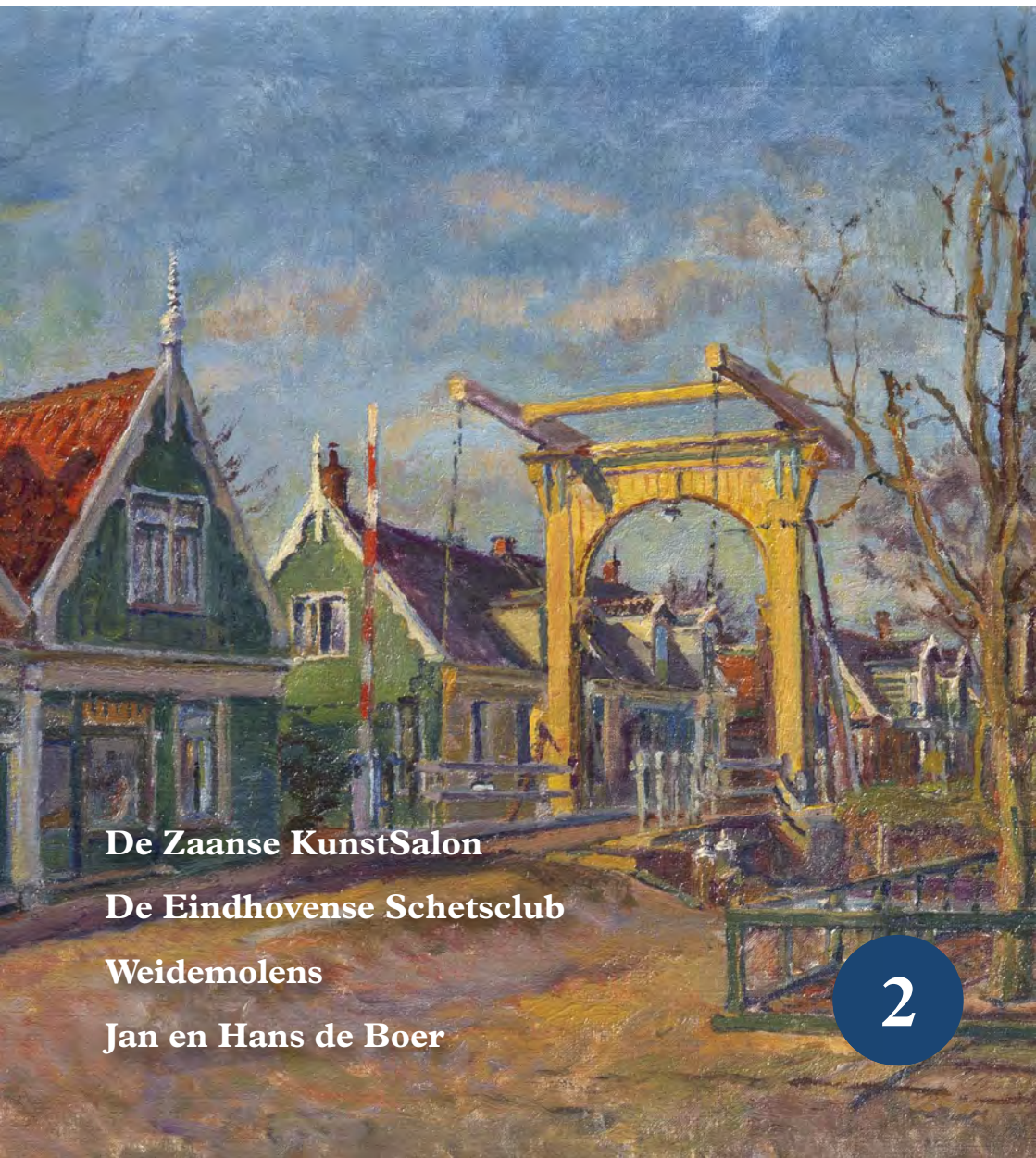

Willem Jansen

BULLETIN

De Zaanse KunstSalon

De Eindhovense Schetsclub

Weidemolens

Jan en Hans de Boer

2

De Zaanse KunstSalon

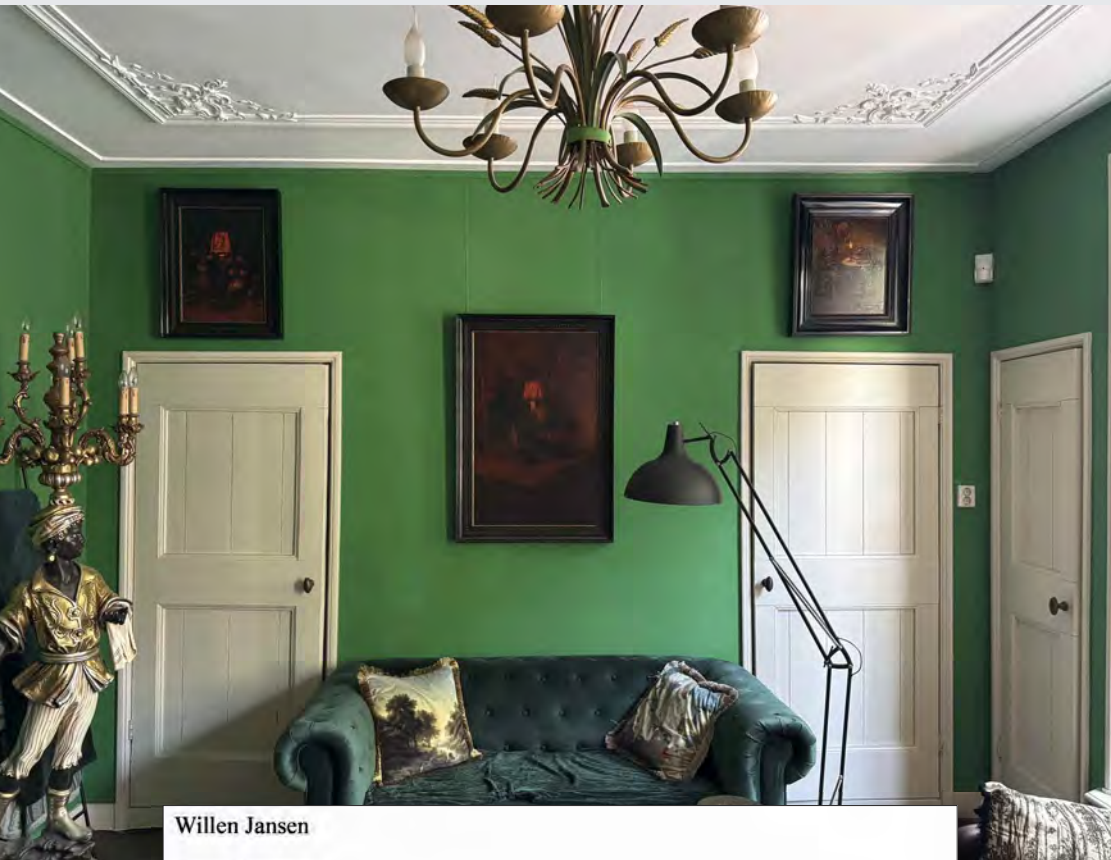
Bij Galerie Staphorsius kon in april en mei wederom de Zaanse Kunst-Salon worden bezocht, een gevarieerde verkoopexpositie van schilderijen, aquarellen, tekeningen en etsen geheel samengesteld uit ingebrachte werken van tal van Zaanse kunstenaars waaronder uiteraard de beide Jansens.

Parallel hieraan was de boeiende expositie Broodnodige kunst te zien, waarin werd ingegaan op de artistieke keuzes die Willem, werkend als broodschilder, heeft moeten maken om met zijn werk het gezin te kunnen onderhouden. Wonend en werkend in de Zaanse indus-

triestreek, met zeker in zijn tijd, een guur en kil kunstklimaat was dat soms een moeizaam bestaan. Jansen werkte dan ook regelmatig in opdracht voor Zaanse bedrijven en particulieren. Ook als graficus was hij actief en bracht hij zijn etsen die door hem in series werden afgedrukt gunstig geprijsd zelf aan de man. In een speciaal bulletin van de stichting werd hierop nader ingegaan.

Tal van werken vond een nieuwe liefhebber, waaronder een aantal schemerlicht schilderijen van Willem Jansen. Een drietal van deze werken bijvoorbeeld decoreert nu op een sfeervolle wijze een woonruimte ergens in de Zaanstreek.

Willen Jansen

Rooie lampies

Hai zou der wel een hille rosse buurt
mee brenge kenne in de sfeer
Zukke lampies wazze destais puur in trek

Zou ie eturrefd hewwe, hoeveel keer
ie der wel ien eskilderd had

Nou hange ze gezusterlek hier an de weeg,
oit hot en her hiero weer baimekaar ebrocht

Wet zou der in die skilder's kop,
om kenne gaan as ie ze allegaar
weer zou zien spinke in Wessaan?

Marijke Karten-Pels

De Zaanse woordkunstenaar Marijke Karten-Pels schreef bij vele werken in de expositie een treffend gedicht

Bruikleen

De stichting biedt donateurs de mogelijkheid om een werk uit de collectie in bruikleen te nemen. Op deze manier sieren meerdere werken her en der een wand in een woonkamer. Elk van deze werken hebben hiervoor wel een eigen verhaal. Gaat het om een fabriekspand met een persoonlijke herinnering, een nog steeds herkenbaar Amsterdams stadsgezicht, een Zaanse topografisch werk of zo maar een mooi stilleven. Eén van deze werken is al vele jaren in bruikleen; eigenlijk langer dan dat het fysiek in het depot van de stichting was opgeslagen. De donateur schrijft daarover onder meer het volgende:

Ik heb het schilderij inderdaad al heel lang. Nog uit de tijd van Jaap de Boer (red.: indertijd secretaris van de stichting en overleden in 2005). Ik heb toen afgesproken dat ik deze graag aan de muur wil laten hangen en niet elk jaar wil wisselen. Dat is toen akkoord bevonden. Het is de boerderij tegenover de Zuidervermaning in Westzaan. De heer Jan Bes boerde daar indertijd.

Voor mij is het schilderij jeugdsentiment.

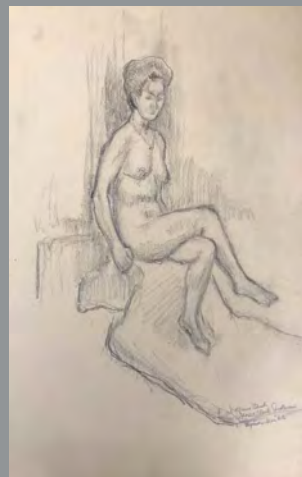
Bent u geïnteresseerd om voor € 60 per jaar een werk in bruikleen te nemen, bekijk dan eens de collectie op onze website. Ook kunt u om tot een keuze te komen verschillende werken uit het depot bekijken.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Kees Terwee, email: kees@willemjansenstichting.nl.

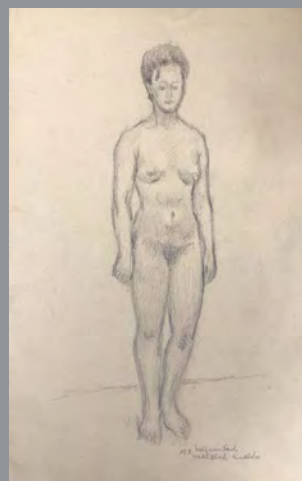
De Eindhovense Schetsclub

Hub van Baar (1894 - 1982) en Willem Jansen waren goed bevriend. Ze leerden elkaar kennen toen Hub studeerde aan de Amsterdamse Rijksacademie. Na zijn opleiding kreeg hij een aanstelling als tekenleraar in Eindhoven. Beide kunstenaars onderhielden jarenlang een goed contact, en meerdere keren werd Willem in de Zaanstreek bezocht en omgekeerd logeerde Willem meermaals bij Van Baar in Eindhoven. Samen werd daar in de omgeving gewerkt en werden bijvoorbeeld De Dommel en de bekende Genneper watermolen meer dan eens door Willem vastgelegd. Via Hub van Baar maakte Willem ook kennis met andere kunstenaars in die omgeving zoals Siemen de Jong (1918 – 1975), die reclame ontwerper bij Philips was, en bijvoorbeeld met de kunstschilder Cees Timmering (1897 – 1966).

Met hen bezocht Willem ook de Eindhovense Schetsclub waar naar naaktmodellen werd getekend. In de collectie van de stichting bevindt zich een aantal van deze tekeningen die Willem daar maakte. Ze moeten hem dus tot tevredenheid hebben gestemd want ze gingen immers in de bagage mee terug naar huis, naar de Zaanstreek. Een vondst van Theo van der Steen brengt ons naar deze Eindhovense Schetsclub:

Schetsen van Willem Jansen gemaakt op de Eindhovense Schetsclub

EEN BIJZONDER PORTRET EN EEN BIJZONDERE VONDST

Cees Timmering, Portret van Cornelis Koning

In maart van dit jaar werd ik benaderd door Ineke Timmering uit Veldhoven. Zij vertelde de dochter te zijn van de kunstschilder Cees Timmering (1897 - 1966) en in het bezit te zijn van een portret van Cornelis Koning (Zaandijk 1893 - Amsterdam 1951) van de hand van haar vader. Ik wist van het bestaan van dit werk, een portret van een nog jonge Koning, maar ik had het nog nooit gezien. Mijn nieuwsgierigheid was gewekt en een afspraak met Ineke snel gemaakt.

Het schilderij zonder lijst, met een aantal kleine beschadigingen maar verder in een redelijke staat, was van zolder gehaald. Ik kon het rustig bekijken en, als ik belangstelling had, van haar kopen. Dat heb ik gedaan.

Op het bijna vierkante olieverfschilderij, afmetingen 85 x 83 cm, zien we een goed gelijkend portret van Cornelis Koning, die een opengeslagen boek in zijn handen houdt. De maker van het schilderij werkt met sterke licht / donker contras-

ten, een clair obscur zoals we dat ook van de 17e eeuwse schilderkunst kennen. Het rossige haar van de jonge kunstenaar is van een prachtige kleur en lijkt licht te geven in een verder donker schilderij. De ogen kijken ons vragend, onderzoekend aan. Ook is te zien dat Koning een afwijking had aan het rechteroog. Het doek is rechtsonder gesigneerd maar niet gedateerd. Dit portret hing in huize Timmering op een vaste, prominente plek en iedereen die er over de vloer kwam, kreeg het dus te zien.

De katholieke Cornelis Herman Timmering, geboren in Amsterdam, kwam op jonge leeftijd na de scheiding van zijn ouders in een internaat terecht. De instelling bood hem de kans een kunstopleiding te gaan volgen. Dat werd de Rijksacademie in Amsterdam. Vriendschappen ontstonden met kunstenaars als Cornelis Koning, Han van der Kop, Willem Hofker en Willem Jansen.

Cees Timmering is later samen met zijn zwagers Hub van Baar (Deurne 1894 - Eindhoven 1982) en Adriaan Bakermans (Den Bosch 1901 - Bladel 1984), alle drie opgeleid aan de Rijksacademie en alle drie getrouwd met een dochter uit één Amsterdams gezin Jansen (geen familie van Willem Jansen), verhuisd naar Eindhoven.

Waarschijnlijk zijn ze eind jaren '20 van de vorige eeuw door de ondernemer en kunstverzamelaar Anton Philips (1874 - 1951), die er het culturele klimaat wilde verbeteren, naar de stad gelokt om er een schilderschool te beginnen. "Een

belangrijk moment brak aan met de komst van de zwagers Van Baar, Bakermans en Timmering. Ze hadden een academische opleiding achter de rug en werden met hun tekenschool, de eerste op niveau, de leermeesters van enige generaties Eindhovense schilders", schreef Benita Isphording in een catalogus bij een expositie in de Krabbedans. Was er sprake van een tekenschool? In de praktijk was het zo dat Timmering les ging geven bij de Eindhovense Schetsclub of bij hem thuis in zijn atelier. Van Baar, die eigenlijk het liefst buiten schilderde in de Peel of langs de Dommel, werd tekenleraar op de Ambachtsschool. Bakermans, die zijn schilderijen maar moeilijk aan de man kon brengen, begon op een gegeven moment een schilderswinkel.

De Eindhovense Schetsclub werd opgericht door Jan van Bergeyk. Begonnen op een sigarenzolder als "oefenatelier" in 1929, om er te tekenen of te schilderen naar model of een stilleven. De leden, van diverse pluimage, betaalden contributie. Een aantal tekende er als amateur naar levend model puur vanwege het plezier. Sommigen wilden leren modeltekenen omdat men bezig was zich voor te bereiden op het examen voor een tekenakte. En een deel van de groep was professioneel kunstenaar. Belangrijk lid was kunstenaar Harry Maas (1906 - 1982), hij was lange tijd de motor. Ook Willem Jansen heeft als gast, als hij in Eindhoven op bezoek was, wel meegetekend. Timmering gaf er in de jaren

Eindhovense Schetsclub. Rechts vooraan zittend Harry Maas, links van hem Cees Timmering

Groepsfoto Rijksacademie met naaktmodel, Cees Timmering zit rechtsvooraan

'30 les. Dat veranderde begin jaren '40. Geleidelijk aan werd hij van de kunstenaar die les gaf meer deelnemer. De meidagen van 1940 veroorzaakten een onderbreking in de tekenavonden. De portretavonden stopten. Er werd alleen nog, een of twee keer per week, naar een naaktmodel gewerkt. Dat bleef zo. De Schetsclub had vaak geldgebrek en jarenlang problemen met de huisvesting. Talloze keren werd verhuisd en soms werd er noodgedwongen bij iemand thuis getekend. De club werd opgeheven in 1969.

Timmering, die in 1927 de Cohen-Gos-

schalkprijs had gekregen, was vooral portretschilder. Hij kreeg regelmatig portretopdrachten van particulieren in de eerste Eindhovense jaren. Dit nam dramatisch af in de oorlogsjaren. De kunstenaar is toen, om den brode, "lamplichtstilleven" gaan schilderen. Waar kennen we die van? Het gezin verarmde en moest vaak door familie geholpen worden. Na de oorlog keerde de belangstelling voor zijn kwaliteiten als portretschilder niet terug. Als kunstenaar kon hij gebruikmaken van de Contraprestatieregeling. Met zijn vrouw kreeg hij 3 kinderen: Cees, Rein en Ineke.

Cornelis Koning, Portret van Cees Timmering

Van de Gestelsestraat verhuisde het gezin naar een huurwoning aan de Grieglaan. De gemeente Eindhoven hielp Timmering door voor hem een atelier achter zijn huis te bouwen.

Cees Timmering, een bescheiden kunstenaar die niet erg aan de weg timmerde, was in de jaren '50 in de gelegenheid om een paar keer naar Parijs te reizen en er musea te bezoeken. Hij raakte onder de indruk van de impressionisten en dat heeft zijn eigen werk beïnvloed. Hij kreeg een veel lichter en kleuriger palet. Na het overlijden van zijn vrouw werd de kunstenaar lid van de Augustijnen en volgde hij lessen filosofie bij pater Leopold Verhagen.

Timmering heeft in Eindhoven diverse malen geëxposeerd in de Krabbedans en het Van Abbemuseum, in Nijmegen en bij Arti et Amicitiae in Amsterdam. Naar aanleiding van de expositie "Triangel, drie generaties Eindhovense Beel-

dende Kunstenaars" schreef recensent E.R.O. in het Eindhovens Dagblad over zijn werk: .."Een gedroomde en innerlijk doorleefde harmonie heft zijn stillevens uit boven het concrete gegeven. Een onbestemdheid van het gemoed, zich uitend in bruinen en grijzen, suggereert de dromer, die alles door een nevel lijkt waar te nemen".

Terug naar zo'n 20 jaar geleden. Ik was door Uitgeverij Noord-Holland gevraagd om een boek te schrijven over Cornelis Koning. Ik heb die opdracht toen aanvaard en heb stad en land afgereisd om nog zo veel mogelijk gegevens te verzamelen voor mijn manuscript.

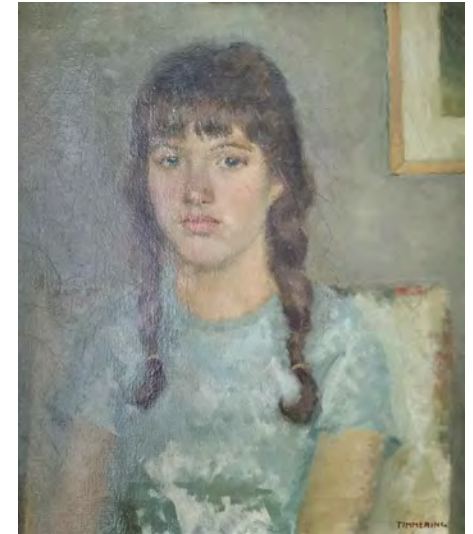
Ik ging kort voor zijn overlijden op bezoek bij Cees Timmering junior (1931 - 2004), die een etage bewoonde in Eindhoven. Hij had in zijn bezit verschillende werken van zijn vader en diens kunstvrienden, waaronder Willem Jansen, vooral prenten. De zoon had nog herinneringen aan de bezoeken samen met zijn vader aan Koning in Amsterdam en Jansen in de Zaanstreek. Op zijn beurt is Willem Jansen ook verschillende keren op bezoek geweest bij de familie Timmering.

Cees jr. vertelde mij de volgende anekdote: *Willem Jansen was een keer op bezoek bij de familie in Eindhoven en had er de laatste werken van zijn vriend kunnen bekijken. Willem hield wel van een sigaar. Hij stond binnen in de huiskamer te roken en door het raam naar buiten te kijken. Toen Willem Jansen weer was vertrokken ontdekten men allerlei brandgaten*

in de vitrage. Volgens Timmering jr. was dat met opzet gebeurd. Gewoon omdat Willem stik jaloers was op het werk van zijn vriend en collega Cees Timmering! Dochter Ineke Timmering ging als meisje op school bij de Zusters van Liefde (*niks lief: krenge!*). Ze werd erg gepest. De Zusters sloten haar zelfs op. Haar vader werd "een vieze man" genoemd omdat, dacht men, hij veel naakten schilderde. Gelukkig heeft Ineke er geen trauma's aan overgehouden. Tijdens mijn bezoek liet ze mij vroege tekeningen van haar vader zien, opende een album en werd ik verrast door een voor mij onbekende foto met de kinderen Jansen. Ik mocht deze met nog een paar andere foto's van haar hebben.

Dankjewel Ineke!

Theo van der Steen

Cees Timmering, Portret van Ineke Timmering

Wim, Joop en Chris Jansen

Schenkeningen

Willem Jansen, 1945. Pelmolens Het Prinsenhof. Handgekleurde ets

Uit de nalatenschap van de heer Joop de Graaf uit Zaandam voegde de stichting een ingekleurde ets van pelmolens Het Prinsenhof aan de collectie toe; een dergelijk werk was nog niet in de collectie opgenomen. Deze ets ontving hij uit handen van molenaar Cornelis de Vries (1894-1971). Joop de Graaf duidde hem aan als “Ome Kees” terwijl hij voornamelijk “Kreel” genoemd werd. Cornelis en zijn broer Gerrit de Vries (1882-1958) waren de laatste molenaars op de molen. Vanaf 1918 werd de molen gebruikt voor het vermalen van zaagsel tot houtmeel, een product dat destijds als grondstof werd gebruikt voor de fabricage van linoleum in de (nu Forbo) fabriek in Krommenie. Dit bepaald brandgevaarlijke werk heeft de molen overleefd, dankzij het vakmanschap van de beide molenaars. In augustus 1954 gingen ze met pensioen.

Gebroeders de Vries, malers van Het Prinsenhof

Met dank aan de heer Fulco Rol, Collectiebeheerder Vereniging De Zaanse Molen voor de verstrekte informatie.

Verder ontving de stichting een ets uit de nalatenschap van de heer Jan Bos. Jan en Alie Bos woonden lange tijd aan het Ezelspad (tegenwoordig de Willem Dreeslaan) in Zaandijk. Deze ets van het Weeshuispad is bijzonder omdat op de achterzijde de volgende tekst is te lezen:

Dit, uit erkentelijkheid mijn zoon Jan bij u een zo'n prettige werkring heeft gevonden.

Met h. groeten Hoogachtend Willem Jansen

Het is niet bekend wie deze werkgever van Jantje is geweest maar als de afgebeelde locatie bewust gekozen is dan gaat het waarschijnlijk om het schildersbedrijf van Binsbergen dat daar in de buurt was gevestigd en een bekende voor de Jansens was. Jan, een nakomertje en het vierde kind van Willem en Annie, werd geboren in december 1935 toen het gezin in de Dubbele Buurt in Koog aan de Zaan woonde.

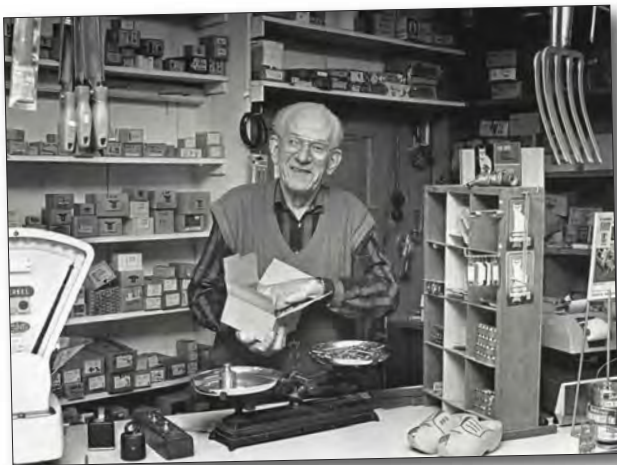

Willem Jansen, Het Weeshuispad te Zaandijk

Van de heer Rob Kersbergen uit Landsmeer mocht de stichting twee schilderijen in ontvangst nemen. Het schilderij van vader Willem laat een prachtig uitzicht vanuit zijn woonkamer op de Weelbrug in Westzaan zien. Het stilleven maakte Chris in 1947, met herkenbare attributen zoals de kan, lepel, bijbel, schaaltje en het kruikje.

De herkomst van beide werken is bijzonder; oorspronkelijk afkomstig uit het bezit van de heer Dirk Mes, indertijd een iconische dorpsbewoner van Westzaan. Zijn timmerwinkel was gevestigd op het adres Kerkbuurt 1, min of meer centraal geplaatst in het topografische schilderij. Regelmatig kwam Willem in de timmerwinkel voor onder meer hout voor de inlijstingen. Het is goed mogelijk dat de schilderijen als betaling zijn gebruikt.

Willem Jansen, De Weelbrug Westzaan

Chris Jansen, 1947, Stilleven

Verwerving

Tot slot kocht de stichting een olieverfschilderij aan wat Chris in 1946 maakte. Kijkend vanaf het Zuideinde in Westzaan legde hij het pad naar de Zuidervermaning vast. De schuurkerk werd gebouwd in 1731 en is daarmee een van de oudste gebouwen in het dorp. Het schilderij was eigendom van de heer Klaas Brandenburg die na de oorlog een aantal jaren als leraar verbonden was aan de Zuider-school. Deze school stond links van de Zuidervermaning.

Chris Jansen, 1946, Zuidervermaning Westzaan

WILLEM JANSEN *Stichting*

Wordt u ook donateur van de Willem Jansen Stichting?

Al meer dan 50 jaar zet de Willem Jansen Stichting zich in om de aandacht voor het leven en werk van de Zaanse kunstschilders Willem (1892-1969) en zoon Chris Jansen (1918-1961) levend te houden.

Voor slechts €20 per jaar ondersteunt u onze activiteiten om het werk van Willem en Chris Jansen onder de aandacht te houden van een zo breed mogelijk publiek. U ontvangt regelmatig nieuwsbrieven van de Stichting over haar activiteiten, tentoonstellingen en nieuwe ontdekkingen over het leven en werk van beide kunstenaars.

Help ons de Zaanse Kunst levend te houden. De Willem Jansen Stichting krijgt geen subsidie en is volledig afhankelijk van uw enthousiasme en de belangeloze inzet van liefhebbers.

Post- en bezoekadres (na afspraak)
J.J. Allanstraat 287 B, 1551 RG Westzaan
Bankrekening nr. NL52RABO 03701 51 119
E: info@willemjansenstichting.nl
W: willemjansenstichting.nl

Weidemolens

Ze worden ook wel 'aanbrengertjes' genoemd, de kleine weidemolens die werden gebruikt voor de bemaling van het boerenland in de polders. Vele jaren speelden ze een cruciale rol om deze weilanden droog te houden. De 17e-eeuwse kunstschilder Jan van Goyen liet ze al deel uitmaken van de vlakke Hollandse polderlandschappen die hij op het doek vastlegde. Later zouden bijvoorbeeld ook kunstschilders van de Haagse School in de tweede helft van de 19e eeuw hetzelfde doen. Met een grote windvaan aan de achterkant en een zelf kruiend mechaniek waren ze vrijwel onderhoudsvrij. Tegenwoordig zijn veel van deze karakteristieke molentjes vervangen door moderne elektrische pompen en gemalen.

Ook in het Zaanse Westzijderveld waren ze terug te vinden om het van nature natte en moerassige veenweidegebied droog te houden. Eeuwen geleden al werden ook daar de weidemolens ingezet om het land geschikt te maken voor landbouw, veeteelt en natuurlijk ook bewoning. Regen- of kwelwater werd uit het vlakke polderland naar een hoger gelegen sloot gemalen om uiteindelijk te worden afgevoerd naar open water, zoals de Zaan of het IJ. Zonder deze weidemolens zou het veld onbegaanbaar en onbruikbaar drasland zijn gebleven.

Naast dit cruciale belang waren deze molens, naast hun grote broers de industriemolens, ook beeldbepalend in het aanzicht van het verder zo vlakke Westzijderveld.

Willem Jansen, voorstudie voor een ets, 21 juni 1961. De ets is er niet gekomen; enkele weken later zou zoon Chris overlijden

Willem Jansen, aquarel, 1952. In de achtergrond het Zuideinde in Westzaan. Het pand rechts van de molen met de punt op het dak is de Zuidervermaning

Dit Westzijderveld, direct achter het woonhuis van Jansen in Westzaan, was voor Willem en ook zoon Chris met een korte wandeling makkelijk te bereiken en een geliefde rustige plek om te schilderen. Het polderland met de sloten, de speling van het licht en telkens veranderende wolkenluchten, de wuivende rietkragen en de dorpsrand of Koog a/d Zaan in de achtergrond. En ook de weidemolens. Voor hen natuurlijk ook belangrijk om in het veld geen natte voeten te krijgen. Maar het beeldbepalende was voor Willem en Chris tenminste even belangrijk. Meer dan eens plaatste Willem een van deze weidemolentjes in een compositie en gaf ze daarmee eigenlijk de hoofdrol die ze verdienden. De meeste raakten later in verval en zijn vandaag de dag ook niet meer in het zicht op het Westzijderveld terug te vinden.

Freek Engel in *Het Weefhuis*

Het Weefhuis in Zaandijk is een cultureel centrum waar onder meer tentoonstellingen van beeldende kunst plaatsvinden. Nicole van der Heijden en Jan Schoen namen het initiatief om hier *Homages* te organiseren, een serie van exposities waarin eer wordt gebracht aan kunstenaars die in het verleden betekenis hebben gehad in de Zaanstreek. In het weekend van 17 en 18 mei jl. vond alweer de vijfde editie plaats met deze keer een ode aan het werk van de kunstschilder Freek Engel (1872 – 1958). Bestuurslid Kees Terwee verrichtte de opening.

Engel vestigde zich aanvankelijk als fotograaf, maar legde zich daarna toe op tekenen en schilderen. Hij heeft decennia lang het Zaanse landschap met koeien liefdevol vastgelegd. Eerder dit jaar bracht de stichting, dankzij een financiële bijdrage van Stichting Kunst zonder Rugwind, een cahier uit over zijn leven en werk. Belangstellenden kunnen het cahier kosteloos verkrijgen bij Galerie Staphorsius in Westzaan.

Voor meer informatie over Het Weefhuis: hetweefhuis.nl.

Freek Engel, Jongvee in de polder

Freek Engel

Freek Engel, Zuideinde Koog a/d Zaan, foto

Ere wie ere toekomt...

LUUK HARREWIJNEN KRIJGT ONDERSCHIEDING VAN ZAASTAD

Het kwam uit de lucht vallen, althans voor Luuk Harrewijnen (West-zaan 1958). Volkomen onverwachts ontving hij tijdens de opening van de Zaanse Kunstsalon op 29 maart jl. de Gemeentelijke Erepenning uit handen van locoburgemeester Wessel Breunese. De informatie over de laureaat was de besluitvormers natuurlijk ingefluisterd, onderscheidingen zijn geen natuurverschijnsel. Maar het koste weinig moeite om de betrokkenen te overtuigen. Luuk Harrewijnen krijgt de Erepenning 'vanwege zijn positieve bijdrage aan het behoud, de bekendheid en de toegankelijkheid van het Zaanse culturele erfgoed.'

Hart en ziel heeft hij verpand aan zijn kinderen en familie, maar ook al veertig jaar aan de kunst. In het bijzonder aan Willem Jansen en zijn zoon Chris. Hij is de langst zittende bestuurder binnen onze Stichting. Daarnaast is hij medeoprichter in 2009 van Stichting Kunst zonder Rugwind, die zich inzet voor de Zaanse geschiedenis, kunst en cultuur 1600 – 1950.

Wij kennen hem als een nauwgezette penningmeester en initiatienemer van tentoonstellingen, publicaties en presentaties. En, niet onbelangrijk, als een aangenaam mens met wie het fijn samenwerken is. Sinds kort houdt hij ook een oogje in 't zeil bij de financiën van de vereniging die het Honig Breethuis, het woonhuismuseum aan de Lagedijk in Zaandijk, exploiteert. Pensioenering betekent in zijn geval geenszins dat het werkzame leven eindigt. Als stichting en gemeenschap mogen we hopen dat hij voorlopig nog niet op zijn lauweren gaat rusten.

Arjen van Ginkel
Voorzitter Willem Jansen Stichting

Kleinzoon Lucas Harrewijnen was getuige van dit bijzondere moment
Foto: Bart Homburg

GEDEMPTE TINTEN VAN JAN DE BOER (1902 – 1989)

Overdag werkte Jan de Boer met kwas-ten, blikken verf en ladders. Menig Zaanse woonhuis zal door zijn schilders-bedrijf opnieuw in de verf zijn gezet. 's Avonds en zondags echter kwamen de penselen en het schilderspalet met toef-jes olieverf eraan te pas. Thuis aan de Oostzijde in Zaandam werd ook geschil-derd. Maar dan op een doek op de ezel. Hij zou het zijn leven lang doen. In stilte werkend verschijnen in de verte de eer-ste contouren van een boerderij met wat bomen. De maan, soms met een ring van

licht, breekt door de wolken en geeft een wat mystiek schijnsel over het, soms winterse, verstilde polderveld met de sloten. Mensen en dieren komen in zijn verlaten landschappen niet voor; het ging De Boer vooral om de sfeer van het Zaanse landschap tot uitdrukking te brengen. Werkend in een sober palet met telkens weer goed herkenbare kleurtonen, en dat in een stijl die hij vrij-wel altijd trouw zou blijven. Het waren zijn favoriete genrestukken. Wat later zou hij een periode in wat lichtere kleur-

Jan de Boer, foto door Wim Krijt

tonen werken, maar snel zou hij ook weer terugkeren naar zijn vertrouwde gedempte palet. De een noemt het ex-pressionistische stemmingskunst, de ander gedempte romantiek. *Mijn werk is ingehouden, bezonken, rustig*, zei hij er zelf over. In ieder geval, sfeervol is het zeker.

Met zijn schilderijen timmerde hij nau-welijks aan de weg; hij exposeerde dan ook weinig. Bescheiden als hij was ver-meed hij zelfs de publiciteit. Een echte noodzaak hiervoor voelde hij ook niet;

zijn brood verdiende hij immers als huisschilder. Rust en stilte in zijn atelier, dat is wat hij zocht. En Jan de Boer wist dat heel goed in zijn schilderijen te ver-talen.

Jan werd geboren in Den Helder, en bracht een deel van zijn jeugd in Weesp door: *Op vrije woensdagmiddagen zwierf ik langs de Vecht. Vooral in de herfst, wanneer het riet begon te gelen en de knotwilgen hun bladeren in 't kille water lieten vallen. Bovenal, de stemming in de*

natuur boeide mij toen al. Maanavonden, schemering en mistig stil weer spraken mij aan.

Het zijn deze jeugdherinneringen die hem later zouden inspireren om het Zaanse polderlandschap zo kenmerkend vast te leggen.

Tekening Remmet Ouwejan:
Woonhuis Jan de Boer, *Het huis met de haan*

In 1920 streek het gezin De Boer neer in Zaandam. Jan meldde zich aan bij de Avondtekenschool, kreeg tekenles bij Jac. J Koeman en ging in de leer bij Willem Jansen in Wormerveer. Zijn grote ideaal was om zijn hele leven aan de schilderkunst te kunnen wijden. Hij maakte kennis met verschillende Zaanse kunstschilders, zoals bijvoorbeeld Jaap Kaal en Cornelis Koning. Met deze twee zal het werk van Jan een zekere verwantschap gaan tonen. Na een jaar of twee schilderles raadde Jansen zijn leerling aan om huisschilder te worden. Een goede raad vanuit het hart; zelf had Willem inmiddels wel ervaren hoe moeizaam het leven als broodschilder was, levend van de kunst. Veertig jaar zou De Boer huisschilder zijn; daarnaast zou elk vrij uurtje achter de ezel worden

doorgebracht. Hij zou dit nooit beschouwen als een leuke vrijetijdsbesteding, altijd streefde hij naar de perfectie in zijn schilderijen. *Heb ik een schilderij gemaakt, dan denk ik altijd 'zo bedoel ik dat niet'. De mensen zeggen wel eens tegen me: 'je hebt tenminste een hobby, da's toch fijn'. Dat denken ze dan, omdat ik alleen in mijn vrije tijd schilder. Maar die begrijpen niet dat iemand zal en moet schilderen. Noem dat gedrevenheid van mijn part, ja, zo iets.*

In de jaren 1950 werd De Boer lid van de Amsterdamse kunstenaarsvereniging De Onafhankelijken; regelmatig zou hij deelnemen aan groepstentoonstellingen in het Stedelijk Museum. In 1977 verstrekte de Gemeente Zaanstad hem de erepenning voor zijn schilderkunst van met name typisch Zaanse landschappen.

Na de kennismaking begin jaren 1920 zullen Willem en Jan contact blijven houden. Jan de Boer was dan ook een groot bewonderaar van de kunstschilder Willem Jansen en kocht werk van hem. Ook liet hij zich wel inspireren door zijn werk en zo werkte hij een 'rood lampje' van Willem uit in een schilderij. Hij zag zijn leermeester als dé grote nestor van de Zaanse schilderkunst, die hij in juli 1969 op de begraafplaats in Westzaan een laatste groet bracht. Het is dan ook niet vreemd dat hij begin 1974 bereid was zitting te nemen in het eerste bestuur van de stichting.

Jan de Boer, *Boederij* - een vrijwel gelijke compositie

Hans de Boer

Binnen het gezin De Boer was het niet alleen vader Jan die artistieke aspiraties had; zoon Hans deelde dit met hem. Dit echter niet met penseel, doek en olieverf maar met de fotocamera. Zo is Hans de Boer de maker van de zwart/wit fotoserie van Willem en Chris in hun Hemeltje, het schildersatelier in het woonhuis aan de J.J. Allanstraat in Westzaan.

Jan de Bruin beschrijft hem als volgt:

Hans de Boer (Zaandam, 7 oktober 1927- Amsterdam, 25 april 1989) zoon van de Zaanse kunstenaar schilder Jan de Boer en zijn echtgenote Jans de Boer,

was een invloedrijke Nederlandse fotograaf wiens werk een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de documentaire fotografie in Nederland. Zijn foto's zijn opgenomen in de collectie van het Nederlands Fotomuseum. Zijn carrière begon na de Tweede Wereldoorlog, geïnspireerd door natuurfotograaf Nol Binsbergen (1908-1945), een vriend van zijn vader Jan de Boer die voor de Arbeiderspers werkte. Hans de Boer trad in diens voetsporen en startte zijn loopbaan bij dezelfde uitgeverij. Tussen 1947 en 1949 werkte hij samen met Ed van der Elsen (1925-1990) bij foto Brouwer in Wormerveer en het zal in deze tijd zijn geweest dat hij kennismaakte met het werk van Willem en Chris Jansen. Het was immers Willem Jansen die ook enige tijd les gaf aan Hans' vader Jan de Boer. In Amsterdam deed hij ervaring op als assistent bij fotografen Paul Hartland (1910-1991) en Cor van Weele (1918-1989). Een belangrijke periode in zijn ontwikkeling was de samenwerking met Cas Oorthuys (1908-1975) van 1951 tot 1956. Bij Oorthuys, met zijn kenmerkende zwart-wit 'straatfotografie', verrijnde De Boer zijn vakmanschap. Van 1956 tot circa 1980 werkte De Boer als zelfstandig fotograaf en was hij lid van de GKf, de beroepsvereniging van fotografen.

De Boers' oeuvre wordt gekenmerkt door een scherp oog voor detail en een diepgaande interesse in het dagelijks leven. Zijn foto's bieden een authentiek beeld van de Nederlandse samenleving in de tweede helft van de twintigste eeuw. Het werk van Hans de Boer is opgenomen in de collecties van vooraanstaande instellingen als het Stedelijk Museum te Amsterdam en het Nederlands Fotomuseum.

Hans de Boer overleed op 25 april 1989 te Amsterdam een dag voor zijn vader Jan de Boer, die al een periode gescheiden van zijn echtgenote Jans, in een zorginstelling in Zaandam verbleef. Zijn nalatenschap bestond niet alleen uit een rijk oeuvre fotografie maar ook een museale collectie etnografica dat voor een deel terecht is gekomen in het Volkenkundig Museum te Leiden en het Wereldmuseum te Rotterdam. Zijn foto's zijn van onschatbare waarde voor de Nederlandse fotografie en deze beelden blijven inspireren en informeren over het verleden van de Nederlandse samenleving. Daarnaast was het een voorrecht om hem persoonlijk gekend te hebben en een aantal foto's van Hans de Boer in mijn collectie te hebben opgenomen.

Jan de Bruin

Met dank aan Jan de Bruin voor zijn bijdrage in tekst en beeld over Hans de Boer.

Hans de Boer, Jan Wolkers in zijn atelier

Bronnen voor Jan de Boer:

De Zaanlander, 3 maart 1990

Kunst zonder Rugwind, Zaanse schilderkunst 1600 – 1950, 1999, Henk Heijnen e/a

Leven en werk van Willem & Chris Jansen, 2007, Henk Heijnen, Jan de Bruin

Catalogus bij ere-tentoonstelling in Zaandam, 1977

Documentenarchief Galerie Staphorsius

Galerie Bramkha
Haaldersbroek 24
Zaandam

exposeert

Hans de Boer G.K.F.

foto's

van 19 januari tot en met 10 februari 1985

openingstijden: zaterdag 12.00 - 17.00 uur
zondag 12.00 - 17.00 uur

Honig Breethuis

Ontdek hoe een
Zaanse familie woonde
en werkte in de
negentiende eeuw

Een museum vol verhalen

Lagedijk 80 | 1544 BJ Zaandijk | honigbreethuis.nl

Gerrit de Jong

Een meesterlijk graficus uit de Zaanstreek

Een parel aan de Zaan; zo wordt het woonhuismuseum het Honig Breethuis aan de Lagedijk in Zaandijk ook wel genoemd. Het museum geeft een beeld van hoe een welgestelde familie in de eerste helft van de 19e eeuw het monumentale pand bewoonde. Zo verstrekte men de Amsterdamse kunstenaar Willem Uppink (1767 – 1849) de opdracht om behangselschilderingen aan te brengen in de Tuinkamer. Achter het riante woonhuis werd een luchthuis gebouwd met zicht op de Zaan, met daarin de representatieve Zaankamer.

Het museum biedt ook ruimte voor wisseltentoonstellingen, en zo opent begin oktober een expositie met werk van de Zaanse kunstenaar Gerrit de Jong (1905 – 1978). Als introductie ontvangt u bijgaand een cahier over zijn leven en werk.

Openingstijden:

Vrijdag t/m zondag van 13.00 tot 16.00 uur

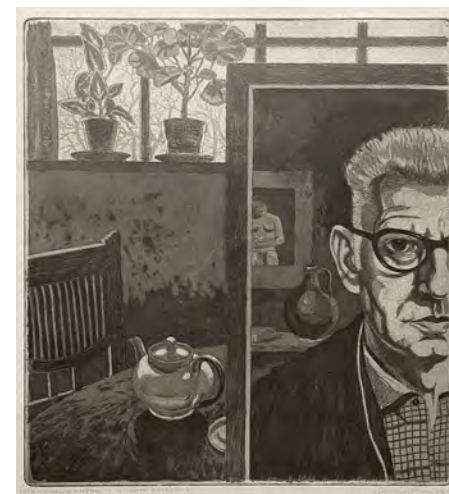
Groepsbezoek en besloten bijeenkomsten
zijn mogelijk buiten openingstijden

Toegangsprijzen inclusief rondleiding:

Volwassene - € 7,50

CJP, jongeren vanaf 12 jaar, 65+ - € 4,00

Lid Honig Breethuis en 1 introducté,
Museumkaart, kind tot 12 jaar - Gratis

**Honig
Breethuis**

Honig Breethuis

Lagedijk 80

1544 BJ Zaandijk

T: 075 621 7626

I: honigbreethuis.nl

EXPOSITIE

NATUURLIJK NATUUR

Nanda Hoep

Een expositie van beelden, tekeningen en schilderijen met het thema natuur. Kunst in verschillende prijsklassen, maar wel allemaal betaalbaar. Voor elke huiskamer is er wel iets te vinden!

Expo 13 september t/m 27 december • Dinsdag t/m zaterdag 9 - 17 uur

Gert-Jan Veenstra

Hans Bulder

staphorsius
kunstgalerie en lijstenmakerij

- INLIJSTEN & PASSEPARTOUTS
- KAARTEN & GRAFIEK
- PAPIER- EN OLIEVERFRESTATURATIE
- IN-EN VERKOOP VAN SCHILDERIJEN
- TAXATIE & BEMIDDELING
- SCHOONMAKEN VAN SCHILDERIJEN